

نقش طرحواره‌های ناسازگار اولیه و عوامل شخصیت در پیش بینی رضایت زناشویی جانبازان

The role of early maladaptive schemas and personality factors in prediction of devotees' marital satisfaction

تاریخ پذیرش: ۹۲/۲/۲۹

تاریخ دریافت: ۹۱/۱۲/۱۷

Mohamadi far MA.PhD ✉, Bahramian T.MSc
Najafi M.PhD

محمدعلی محمدی فر ✉، طیبه بهرامیان^۱، محمود نجفی^۱

Abstract

Introduction: The current research aimed to study the role of early maladaptive schemas and personality factors in prediction of devotees' marital satisfaction.

Method: The research design was descriptive, using correlation. In this way, 200 devotees have been selected by Clustering Random Sampling of 3 cities of Chaharmahal and Bakhtiary Province. Tools included Enrich Marital Satisfaction Questionnaire, Yung's Maladaptive Schemas Questionnaire and 6 Factor Personality Questionnaire (HEXACO).

Results: The results of regression analysis by stepwise method indicated that personality factors and early maladaptive schema had a significant effect on devotees' marital satisfaction and can interpret the changes of marital satisfaction well. Among the personality factors, extraversion had the most significant effect and among the early maladaptive schemas, vulnerability to disease and harm schema had the most significant effect on devotees' marital satisfaction.

Discussion: The results of the current research can be a starting point to design and plan the educational and therapeutic programs for marital satisfaction of couples and devotees' families in the future researches.

Keywords: Marital satisfaction, early maladaptive schemas, personality factors, devotees

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش طرحواره‌های ناسازگار اولیه و عوامل شخصیت در پیش بینی رضایت زناشویی جانبازان صورت گرفت.

روش: پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. بدین منظور ۲۰۰ نفر از جانبازان به روش خوشه‌ای تصادفی از بین سه شهر استان چهارمحال و بختیاری انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ، پرسشنامه طرحواره‌های ناسازگار یانگ و پرسشنامه ۶ عاملی شخصیت (هگزاکو) بود.

نتایج: نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام نشان داد که عوامل شخصیت و طرحواره‌های ناسازگار اولیه اثر معنادار روی رضایت زناشویی جانبازان دارند و می‌توانند به خوبی تغییرات آن را تبیین نمایند. از بین عوامل شخصیت برون‌گرایی بیشترین سهم و از بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه، طرحواره آسیب‌پذیری نسبت به ضرر یا بیماری بیشترین سهم را در پیش بینی رضایت زناشویی جانبازان داشتند.

بحث: نتایج پژوهش حاضر می‌تواند نقطه شروع طراحی و تدوین برنامه‌های آموزشی و درمانی رضایت زناشویی زوج‌ها و خانواده‌های جانبازان در پژوهش‌های آینده باشد.

کلیدواژه‌ها: رضایت زناشویی، طرحواره‌های ناسازگار اولیه، عوامل شخصیت، جانباز

✉ **Corresponding Author:** Department of Psychology
Semnan University, Iran
E-mail: alimohammadyfar@yahoo.com

✉ گروه روانشناسی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران
۱- گروه روانشناسی عمومی دانشگاه سمنان، سمنان، ایران

مقدمه

و باتنر^۷، ۲۰۰۷؛ رنشاو، بلایس و اسمیت^۸، ۲۰۱۰)، اما برخی پژوهش‌ها نیز به بررسی رابطه دیگر عوامل شخصیتی و رضایت زناشویی پرداخته‌اند که نتایج آن رابطه همبستگی صفات شخصیتی مانند گشودگی، برونگرایی، وظیفه‌شناسی و مقبولیت با رضایت زناشویی را نشان دادند (واتسون، هوبارد و وایز^۹، ۲۰۰۰؛ دونلان، کانگر و بریانت^{۱۰}، ۲۰۰۴؛ رجبی و بنگالی، ۱۳۸۷).

یکی دیگر از عوامل تأثیرگذار بر رابطه و رضایت زناشویی، عوامل شناختی است. عوامل شناختی گوناگونی در روابط و رضایت زناشویی موثر هستند. یک نوع از شناخت‌ها که در رابطه و رضایت زناشویی مهم است طرحواره‌ها^{۱۱} هستند. طرحواره‌ها، باورهای عمیق و مستحکم فرد در مورد خود، دیگران و جهان، که نتیجه سال‌های نخستین زندگی هستند تعریف می‌شوند (یانگ، کلاسکا و ونشار^{۱۲}، ۱۳۸۴). یانگ دسته‌ای از طرحواره‌ها را که الگوی فراگیر هیجانی، شناختی خودآسیب‌رسان دارند و در ابتدای رشد و تحول شکل گرفته‌اند و در زندگی تداوم دارند و به شدت ناکارآمد هستند، طرحواره‌های ناسازگار اولیه نامگذاری کرده است (کوچرم^{۱۳}، ۲۰۰۹). طرحواره‌های ناسازگار اولیه همیشه خود را در خلال یک رابطه نشان می‌دهند و تأثیر بسزایی در ارتباطات دارد. اغلب ماهیت ناسازگار طرحواره‌ها وقتی ظهور می‌کند که افراد در زندگی خود و در تعامل با دیگران به ویژه رابطه زناشویی به گونه‌ای رفتار می‌کنند که طرحواره‌های آنها تأیید می‌شوند، حتی اگر برداشت اولیه آنها نادرست باشد (یانگ، کلاسکا و ونشار، ۱۳۸۴). در پژوهش‌های مختلف به بررسی رابطه طرحواره‌ها و رضایت و صمیمیت زناشویی پرداخته‌اند (چاتوا و ویشمن^{۱۴}، ۲۰۰۹؛ استیلز^{۱۵}، ۲۰۰۴؛ اندوز و حمیدپور، ۱۳۸۴؛ ذوالفقاری، فاتحی زاده و عابدی، ۱۳۸۷؛ یوسفی، عابدین، تیرگی سراج، عبدالحکیم و فتح آبادی، ۱۳۸۹). نتایج این پژوهش‌ها نشان داد که هر چه طرحواره‌ها ناسازگارتر باشند، رضایت زناشویی کاهش می‌یابد. جنگ به عنوان یک عامل فشار روانی شدید، پیامدهای گسترده‌ی فردی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دارد. بروز مشکلات جسمی و روانی از

زندگی انسان از مراحل و چرخه‌های متفاوتی تشکیل شده است که یکی از پیچیده‌ترین و دشوارترین مراحل آن ازدواج و تشکیل خانواده است. ازدواج رابطه‌ای انسانی، پیچیده، ظریف و پویاست که دارای ویژگی‌های خاصی است (بنکدار، ۱۳۸۸). خانواده از جایگاه مهمی برخوردار است و ناسازگاری‌های درون خانواده سبب می‌شود روابط اعضا از هم بگسلد. برخی پژوهش‌ها حاکی از ارتباط معنادار کارایی خانواده و سلامت عمومی در این‌تارگران است (کمری و همکاران، ۱۳۹۱). یکی از جوانب بسیار مهم در ازدواج، میزان رضایتی است که زوجین تجربه می‌کنند. رضایت زناشویی وضعیتی است که در آن زن و شوهر در بیشتر مواقع احساس ناشی از خوشبختی و رضایت از ازدواج و رضایت از همدیگر دارند (کارنیو برادبوری^۱، ۱۹۹۵). با توجه به اهمیت رضایت زناشویی در استحکام و دوام خانواده از نیمه دوم قرن بیستم پژوهشگران به بررسی عواملی پرداختند که در رضایت زناشویی موثر است (اورتینکالو ونستینگن^۲، ۲۰۰۶). محیط خانواده در سلامت و سازگاری تمام اعضای خانواده اثر می‌گذارد. در جامعه جانبازان نوع جانبازی نیز می‌تواند با کیفیت زندگی اعضای خانواده مرتبط باشد (نجفی و همکاران، ۱۳۹۰). با توجه به اهمیت خانواده و رضایت زناشویی تعداد معدودی از پژوهش‌ها به بررسی ارتباط میان رضایت زناشویی و صفات شخصیتی پرداخته‌اند (جنکینز^۳، ۲۰۰۶). شخصیت بصورت مستقیم و به عنوان عاملی اثرگذار بر فرایند ارتباطی زوج‌ها اثر می‌گذارد و بالطبع رضایت زناشویی زوج‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد (کالگین، هادسن و هاست^۴، ۲۰۰۰). نتایج بسیاری از پژوهش‌ها در این زمینه نشان می‌دهد که عوامل شخصیتی زوجین از جمله موثرترین عوامل در میزان رضایت زناشویی است و در تبیین رضایت زناشویی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. نتایج پژوهش‌ها در زمینه ویژگی‌های شخصیت رابطه روان‌رنجوری و رضایت زناشویی را نشان داده‌اند (ماوولف، اینار و تورستینسون^۵، ۲۰۰۹؛ استرود، دوربین و سایکال^۶، ۲۰۱۰؛ بارون، اسمیت

و طرحواره‌های ناسازگار اولیه پیش‌بینی کننده رضایت زناشویی جانبازان هستند؟

روش

طرح این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه مورد مطالعه شامل کلیه جانبازانی بود که اسامی آنها در اداره بنیاد شهید و امور جانبازان استان چهارمحال و بختیاری موجود بود. با استفاده از نرم افزار Gpower و با توجه به مشخصه‌های توان آزمون، نوع پژوهش و واریانس متغیرها، از بین شهرهای استان چهارمحال و بختیاری شهرکرد، فارسان و اردل و هماهنگی با بنیاد شهید، لیست جانبازان تهیه و به روش نمونه‌گیری تصادفی تعداد ۲۰۰ نفر انتخاب شدند. روش اجرا بدین صورت بود که ابتدا به مراکز بنیاد شهید و امور ایثارگران در شهرستان‌های ذکر شده مراجعه و با توجه به آمار موجود، از روی لیست به تصادف گروه نمونه انتخاب شد و با مراجعه به محل سکونت آنها پرسشنامه‌ها اجرا گردید. داده‌ها با استفاده از نرم افزار spss ۱۹ تجزیه و تحلیل شد. توزیع فراوانی جامعه و نمونه به تفکیک شهر در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱ - توزیع فراوانی جامعه و نمونه به تفکیک شهر

شهر	فارسان	شهرکرد	بروجن	لردگان	اردل	شلمزار	کل
تعداد جامعه	۲۰۵	۸۰۲	۳۳۶	۴۱۳	۴۰۰	۲۰۰	۲۳۵۶
تعداد نمونه	۳۰	۱۱۰	-	-	۶۰	-	۲۰۰

است. هنجاریابی این پرسشنامه در ایران توسط آهی، محمدی فر و بشارت (۱۳۸۴) در دانشگاه‌های تهران انجام گرفته است. همسانی درونی با استفاده از آلفای کرونباخ در جمعیت مونث ۰/۹۷ و در جمعیت مذکر ۰/۹۸ به دست آمد. در پژوهش حاضر پایایی این ابعاد به روش همسانی درونی با استفاده از آلفای کرونباخ انجام شد و میزان ۰/۹۳ به دست آمد. پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ: پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ، توسط السون (۱۹۸۹)، نقل از سلیمانیان، (۱۳۷۳) تدوین شده است. فرم اصلی آن

عوارض جنگ است که برای افرادی که به طور مستقیم در جنگ حاضر بوده‌اند، بوجود می‌آید و این مشکلات جسمی و جراحات روانی معمولاً تا مدت‌ها پس از جنگ گریبان گیر آسیب دیدگان خواهد شد. یافته‌ها حاکی از آن است که معمولاً سربازانی که سال‌ها از شرکت آنان در جنگ گذشته در هماهنگی مجدد با زندگی خانوادگی و روابط زناشویی دچار مشکلاتی می‌گردند و رضایت زناشویی کمتری را گزارش کرده‌اند (کانو و وین^{۱۶}، ۲۰۰۱). یکی از آثار منفی جنگ بر جای ماندن جانبازان زیاد است. پس از پایان جنگ و با بازگشت رزمندگان، به سبب استرس‌های ناشی از جنگ و اثر مخرب آن به روح و روان افراد، تأثیر نامطلوب جنگ بر خانواده به خصوص روابط و رضایت زناشویی قابل مشاهده است (دژکام و امین‌الرعایا، ۱۳۸۲).

باتوجه به شرایط ویژه جانبازان و مشکلات جسمانی و روانی آنها و خانواده‌هایشان و از آنجایی که عوامل شخصیتی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه از عوامل تأثیرگذار بر رضایت زناشویی می‌باشند و همانگونه که اشاره شد، اغلب پژوهش‌ها تنها به رابطه یکی از این متغیرها با رضایت زناشویی پرداخته است، لذا این پژوهش سعی دارد به این پرسش پاسخ دهد که آیا عوامل شخصیت

ابزارهای پژوهش عبارتند از:

پرسش نامه طرحواره‌های ناسازگار یانگ: این پرسشنامه ۷۵ سوال دارد و بر اساس نتایج تحلیل عاملی از فرم بلند پرسشنامه یانگ استخراج شده است. این پرسشنامه ۱۵ طرحواره ناسازگار اولیه را می‌سنجد. برای هر طرحواره، پنج سوال در نظر گرفته شده است. نتایج پژوهش لکنال، مانچند، کاتراکس، بووارد، و مارتین^{۱۷} (۲۰۰۶)، به نقل از حمیدپور، دولت‌شاهی، پورشهباز، و دادخواه، (۱۳۸۹) نشان داد که آلفای کرونباخ این پرسشنامه بین ۰/۶۴ تا ۰/۸۷

مقیاس پنج درجه‌ای از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق پاسخ داده می‌شود. در مطالعه‌ای که توسط لی و آشتون (۲۰۰۴) صورت گرفته است. همسانی درونی هر یک از شش بعد شخصیتی ۰/۷۷ تا ۰/۸۰ در نمونه‌ای از دانشجویان و از ۰/۷۳ تا ۰/۸۰ در نمونه‌ای از جمعیت عادی متغیر بوده است. در پژوهشی که در ایران توسط کلهرنیا و همکاران (۱۳۸۹) در دانشگاه اردبیل انجام شد. همسانی درونی ابعاد شخصیتی از ۰/۶۱ تا ۰/۷۴ متغیر بوده است. آلفای کرونباخ در جمعیت مونث ۰/۹۷ و در جمعیت مذکر ۰/۹۸ به دست آمد.

یافته‌ها

آماره‌های توصیفی متغیرهای جمعیت شناختی به تفکیک گروه در جدول ۲ ارائه شده است. به منظور بررسی نقش طحوااره‌های ناسازگار اولیه و عوامل شخصیتی در پیش بینی رضایت زناشویی جانبازان از رگرسون گام به گام استفاده شد که نتایج آن در جدول ۳ آورده شده است.

از ۱۱۵ ماده و فرم کوتاه آن از ۴۷ ماده تشکیل شده است. در این پژوهش از فرم ۴۷ ماده‌ای استفاده شد که شامل نه خرده مقیاس است. سلیمانیان (۱۳۷۳) روایی هم زمان پرسش‌نامه ۴۷ ماده‌ای رضایت زناشویی را در فرم اصلی آن ۰/۹۵ به دست آورده و پایایی مقیاس انریچ را از طریق آلفای کرونباخ محاسبه کرد. معتمدین (۱۳۸۳) برای بررسی روایی همگرایی پرسش‌نامه انریچ، از پرسشنامه سازگاری زناشویی اسپانیار (۱۹۷۶) استفاده کرد و ضریب همبستگی ۰/۶۵ را به دست آورد. معتمدین برای بررسی پایایی پرسش‌نامه رضایت زناشویی انریچ از روش آلفای کرونباخ و تنصیف استفاده کرد و مقادیر آن به ترتیب ۰/۵۷ و ۰/۶۱ به دست آمده است.

آزمون شش عاملی شخصیت: این آزمون که توسط آشتون و لی^{۱۸} (۲۰۰۱) ارائه شده است، تفاوت‌های فردی را در شش بعد شخصیتی ارزیابی می‌کند. این ابعاد عبارتند از: صداقت- تواضع، هیجان‌پذیری، برونگرایی، توافق، وظیفه‌شناسی و گشودگی. این پرسشنامه ۶۰ سوالی است و هر بعد شش گانه از پرسشنامه هگزاکو توسط ۴ زیر مقیاس و ماده‌های آن سنجیده می‌شوند. همچنین این پرسشنامه بر اساس

جدول ۲- توزیع فراوانی جامعه و نمونه به تفکیک شهر

متغیرها	گروه	تعداد	کمینه	بیشینه	میانگین	انحراف استاندارد
سن	دارای اختلال استرس پس از سانحه	۷۵	۴۰	۶۸	۵۳/۸۰	۶/۷۰
	بدون اختلال استرس پس از سانحه	۱۲۵	۴۰	۶۹	۵۴/۲۵	۶/۸۴
مدت حضور در جبهه (به ماه)	دارای اختلال استرس پس از سانحه	۷۵	۱۵	۴۸	۳۱/۶۹	۸/۵۵
	بدون اختلال استرس پس از سانحه	۱۲۵	۱۸	۵۰	۳۶/۲۷	۷/۲۶
درصد جانبازی	دارای اختلال استرس پس از سانحه	۷۵	۱۰	۴۵	۲۴/۹۳	۸/۲۰
	بدون اختلال استرس پس از سانحه	۱۲۵	۱۰	۴۰	۲۵	۸/۱۱

جدول ۳- خلاصه تحلیل رگرسون رضایت زناشویی بر اساس عوامل شخصیت

مدل	متغیرهای پیش‌بین	R	R ^۲	R ^۲ تعدیل شده	خطای استاندارد
۱	برونگرایی	۰/۵۴۳	۰/۲۹۵	۰/۲۹۱	۲۲/۳۲۲
۲	برونگرایی / توافق	۰/۵۹۲	۰/۳۵۰	۰/۳۵۱	۲۱/۳۹
۳	برونگرایی / توافق / صداقت- فروتنی	۰/۶۲۱	۰/۳۸۵	۰/۳۷۵	۲۰/۸۶

رضایت زناشویی را تبیین نمایند و در سومین گام صداقت- فروتنی وارد رگرسیون شده و هر سه متغیر با هم توانستند ۳۸ درصد از واریانس رضایت زناشویی را تبیین نمایند. سایر متغیرها به علت عدم رعایت شرط ورود به معادله، وارد رگرسیون نشدند.

همان گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، در اولین گام، برون‌گرایی از زیر مولفه‌های شخصیت به عنوان اولین متغیر پیش بین وارد رگرسیون شده و تقریباً ۲۹ درصد از واریانس رضایت زناشویی را تبیین نموده است. در دومین گام، توافق وارد معادله شده است و توافق و برون‌گرایی توانستند با هم ۳۵ درصد از واریانس

جدول ۴ - ضرایب رگرسیون رضایت زناشویی بر اساس عوامل شخصیت در گام آخر

متغیرها	B	خطای استاندارد	β	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت	۳۶/۹۷۹	۱۱/۳۷	-	۳/۲۵۰	۰/۰۰۱
برونگرایی	۱/۵۶۹	۰/۲۳۴	۰/۴۱۸	۶/۷۱	۰/۰۰۱
توافق	۰/۸۵۴	۰/۲۵۸	۰/۲۱۰	۳/۳۱	۰/۰۰۱
صداقت- فروتنی	۱/۰۹۵	۰/۳۳۴	۰/۱۹۶	۳/۲۷	۰/۰۰۱

شده که هر دو با هم توانستند ۳۵ درصد از واریانس رضایت زناشویی را تبیین کنند. در گام سوم طرحواره وابستگی/ بی‌کفایتی وارد معادله شده و سه طرحواره با هم توانستند ۳۶ درصد از واریانس رضایت زناشویی را تبیین کنند. در گام چهارم طرحواره محرومیت هیجانی وارد معادله شده و این طرحواره ها با هم توانستند ۳۹ درصد از واریانس رضایت زناشویی را تبیین کنند. در پنجمین گام طرحواره اطاعت وارد معادله شده و این ۵ طرحواره با هم توانستند ۴۰ درصد از واریانس رضایت زناشویی را پیش بینی کنند.

همان گونه که در جدول شماره ۴ ارائه شده است، برون‌گرایی به عنوان اولین متغیر پیش بین ($\beta=0/418, P < 0/001$)، توافق ($\beta=0/210, P < 0/001$) و صداقت- فروتنی ($\beta=0/196, P < 0/001$) سه متغیری هستند که رضایت زناشویی را پیش بینی نمودند.

جدول شماره ۵ نشان می‌دهد در گام اول طرحواره آسیب پذیری نسبت به ضرر یا بیماری وارد معادله رگرسیون شده و توانسته ۲۶ درصد از واریانس رضایت زناشویی را تبیین نماید. در گام دوم طرحواره بازداری هیجانی به معادله اضافه

جدول ۵ - خلاصه تحلیل رگرسیون رضایت زناشویی بر اساس طرحواره‌های ناسازگار اولیه

مدل	متغیرهای پیش‌بین	R	R ^۲	R ^۲ تعدیل شده	خطای استاندارد
۱	طرحواره آسیب پذیری نسبت به ضرر یا بیماری	۰/۵۱۱	۰/۵۱۱	۰/۲۵۸	۲۲/۴۶۸
۲	طرحواره آسیب پذیری نسبت به ضرر یا بیماری و طرحواره بازداری هیجانی	۰/۵۹۳	۰/۵۹۳	۰/۳۴۵	۲۱/۰۹۸
۳	طرحواره آسیب پذیری نسبت به ضرر یا بیماری، طرحواره بازداری هیجانی و طرحواره وابستگی/ بی‌کفایتی	۰/۶۰۸	۰/۶۰۸	۰/۳۵۹	۲۰/۸۷۰
۴	طرحواره آسیب پذیری نسبت به ضرر یا بیماری، طرحواره بازداری هیجانی، طرحواره وابستگی/ بی‌کفایتی، طرحواره محرومیت هیجانی	۰/۶۲۷	۰/۶۲۷	۰/۳۸۱	۲۰/۵۲۰
۵	طرحواره آسیب پذیری نسبت به ضرر یا بیماری، طرحواره بازداری هیجانی، طرحواره وابستگی/ بی‌کفایتی، طرحواره محرومیت هیجانی و طرحواره اطاعت	۰/۶۴۰	۰/۶۴۰	۰/۳۹۴	۲۰/۳۰۵

جدول ۶ - ضرایب رگرسیون رضایت زناشویی بر اساس طرحواره‌های ناسازگار اولیه در گام آخر

متغیرها	B	خطای استاندارد	β	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت	۲۰۱/۵۴۶	۶/۲۸۲	-	۳۲/۰۸۵	۰/۰۰۱
طرحواره آسیب پذیری نسبت به ضرریابی	-۲/۲۹۳	۰/۴۶۵	-۰/۳۸۵	-۴/۹۳۵	۰/۰۰۱
طرحواره بازداری هیجانی	-۱/۶۳۰	۰/۳۶۶	-۰/۲۸۷	-۴/۴۵۱	۰/۰۰۱
طرحواره وابستگی/ بی کفایتی	۲/۱۲۱	۰/۵۸۱	۰/۳۰۹	۳/۶۴۷	۰/۰۰۱
طرحواره محرومیت هیجانی	-۰/۹۶۷	۰/۳۸۸	-۰/۱۵۸	-۲/۴۹۳	۰/۰۱۴
طرحواره اطاعت	-۱/۳۳۷	۰/۵۹۹	-۰/۱۹۳	-۲/۲۳۴	۰/۰۲۷

جدول ۶ نشان می دهد، طرحواره آسیب پذیری نسبت به ضرر یا بیماری اولین متغیر پیش بین ($\beta = -0/385, P < 0/001$)، طرحواره بازداری هیجانی ($\beta = -0/287, P < 0/001$)، طرحواره وابستگی/بی کفایتی ($\beta = 0/309, P < 0/001$)، طرحواره محرومیت هیجانی ($\beta = -0/158, P < 0/014$) و طرحواره اطاعت ($\beta = -0/193, P < 0/027$) متغیرهایی هستند که رضایت زناشویی را پیش بینی نمودند.

بحث و نتیجه گیری

هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش طرحواره‌های ناسازگار اولیه و عوامل شخصیت در پیش بینی رضایت زناشویی جانبازان بود. نتایج به دست آمده حاکی از آن بود که طرحواره‌های ناسازگار اولیه و ویژگی‌های شخصیت در پیش بینی رضایت زناشویی نقش معناداری دارند و می‌توانند رضایت زناشویی را تبیین نمایند. برون‌گرایی، توافق و صداقت - فروتنی از مؤلفه‌های شخصیت و طرحواره‌های آسیب پذیری نسبت به ضرر یا بیماری، بازداری هیجانی، وابستگی/ بی کفایتی، بی اعتمادی/ بد رفتاری و محرومیت هیجانی از مهمترین متغیرهایی بودند که در پیش بینی رضایت زناشویی نقش داشتند. درباره تأثیر عوامل شخصیت بر رضایت زناشویی نتایج پژوهش‌ها یکسان نبود. طبق نتیجه به دست آمده در این پژوهش برون‌گرایی بیشترین سهم را در پیش بینی رضایت زناشویی داشت که این یافته با

نتایج برخی پژوهش‌های پیشین همسو بوده (شیوتا و لوینسون^{۱۹}، ۲۰۰۷؛ ماوولف و همکاران، ۲۰۱۰؛ شاکریان، فاطمی و فرهادیان، ۱۳۹۰) و با نتایج برخی پژوهش‌ها ناهمسو بوده است (راسل و ولز، ۱۹۹۴؛ عبدالله زاده، ۱۳۸۲). عامل شخصیت بعدی توافق است که در رضایت زناشویی نقش دارد، این نتایج با یافته‌های برخی پژوهش‌های پیشین همسو است (لووو کلونن^{۲۰}، ۲۰۰۷). عامل بعدی که اثر معنادار بر رضایت زناشویی داشت، عامل صداقت - فروتنی است. این عامل یکی از مولفه‌های آزمون ۶ عاملی شخصیت است که در پژوهش‌های پیشین برای بررسی تأثیر شخصیت بر رضایت زناشویی از این آزمون استفاده نشده است. متغیر بعدی که بر رضایت زناشویی اثر معنادار داشت، طرحواره‌های ناسازگار اولیه بودند که با یافته‌های پژوهش‌های پیشین همسو است (استیلز، ۲۰۰۴؛ چاتوا و ویشمن، ۲۰۰۷؛ یوسفی و همکاران، ۱۳۸۹؛ ذوالفقاری و همکاران، ۱۳۸۷؛ دومیترسکا و راسا^{۲۱}، ۲۰۱۲). در ادامه به تبیین یک به یک عوامل شخصیتی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه موثر بر رضایت زناشویی می پردازیم. طبق نتیجه به دست آمده از پژوهش، متغیری که بیشترین تأثیر را بر رضایت زناشویی داشت، متغیر برون‌گرایی از عوامل شخصیت بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت که دو خصوصیت برون‌گرایی یعنی مثبت اندیشی و انرژی زیاد احتمالاً منجر به کاهش تعارض می‌شود (دینر^{۲۲} و لوکاس^{۲۳}، ۱۹۹۵). عامل برون‌گرایی با هیجانات

صداقت- فروتنی شامل صداقت، بی طرفی، خلوص، فروتنی و فقدان حرص و طمع است (لیو آشتون، ۲۰۰۴). بنابراین دور از انتظار نیست که بر رضایت زناشویی اثر معنادار داشته باشد. در پژوهش گوردون، هاگس، تومیک، دیکسون و لیتزینگر^{۲۶} (۲۰۰۹) نتایج نشان داد که بخشودگی منفی پایین با رضایت زناشویی پایین برای هر دو زوج همراه بود و صداقت، واسطه رضایت در هر دو زوج بود.

متغیر بعدی که اثر معنادار بر رضایت زناشویی داشت، طرحواره‌های ناسازگار اولیه بود. زمانی که نیاز خاصی ارضا نشود، طرحواره ناسازگار در آن حیطه ایجاد می‌شود. با ارضا نشدن نیازهای دل‌بستگی و صمیمیت و سرخوردگی از روابط عاطفی اولیه، طرحواره‌های ناسازگار مربوط به روابط صمیمانه و دل‌بستگی ایجاد می‌شود. این باورها و طرحواره‌ها به روابط بین فردی در بزرگسالی و دوران تاهل در روابط زناشویی نمود می‌یابد و بر آن تاثیر مخرب می‌گذارد (یانگ، کلسکا و ونشار، ۱۳۸۴). همچنین طرحواره‌ها به واسطه ارتباط و تاثیری که بر شخصیت دارند (تیم، ۲۰۱۰؛ ساوا، ۲۰۰۹)، می‌توانند اثر غیر مستقیم بر رضایت زناشویی داشته باشند. طبق نتایج به دست آمده طرحواره‌هایی که بیشترین اثر معنادار را بر رضایت زناشویی داشتند، شامل طرحواره‌های آسیب پذیری نسبت به ضرر یا بیماری، بازداری هیجانی، وابستگی/ بی کفایتی، بی اعتمادی/ بد رفتاری و محرومیت هیجانی است. شاید بتوان گفت که شکل‌گیری برخی طرحواره‌ها یا ساختارها در طول زندگی می‌تواند ابعاد گوناگون زندگی زناشویی را تحت تاثیر قرار دهد. زوجی که دارای طرحواره ناسازگار آسیب‌پذیری نسبت به ضرر یا بیماری، وابستگی/ بی کفایتی است، دارای مشکلات خانوادگی بیشتر و آمادگی برای بروز اختلافات زناشویی را دارد (هریس^{۲۷} و کورتین^{۲۸}، ۲۰۰۲؛ نقل از یوسفی و همکاران، ۱۳۸۹). فردی که دارای طرحواره آسیب‌پذیری نسبت به ضرر یا بیماری است، از این که همسرش او را رها کند ترس افراطی دارد. این ترس ممکن است گاهی باعث اختلال در روابط شود. با توجه به گروه نمونه که جانبازان هستند، ممکن است جانبازانی که طرحواره آسیب‌پذیری دارند تمایل

مثبت از قبیل بشاش بودن، خوش بینی، عشق و صمیمیت ارتباط دارد و افرادی که در برون‌گرایی نمره بالا می‌گیرند معمولاً احساسات و عواطف خود را به راحتی بروز می‌دهند و دارای قدرت بازداری کمی هستند. از طرف دیگر یکی از عوامل موثر بر رضایت زناشویی عشق است که با ابراز احساسات همراه است و افراد برون‌گرا به راحتی می‌توانند احساسات خود را ابراز کنند و عشق خود را به همسر نشان دهند. اجتماعی بودن و فعال بودن نیز از خصوصیات این افراد است و تمام این موارد بر روابط بین زن و شوهر تاثیر مثبتی دارد. به علاوه برون‌گرایی به صورت مثبت با سلامت هیجانی ارتباط دارد و کسانی که در برون‌گرایی نمره بالا کسب می‌کنند بهتر از آنهایی که نمره پایین کسب می‌کنند، قادر به کنار آمدن با استرس‌های روزمره هستند (قلی زاده، برزگری، غریبی، و باباپورخیرالدین، ۱۳۸۹) و این عامل در رضایت زناشویی زوجین نقش دارد. زن و مرد برون‌گرا که هر دو صفاتی نظیر مردم‌آمیزی، معاشرتی، سهل‌گیر، سرزنده، پر حرف، پاسخ‌دهنده و نظایر آن را دارند، بالطبع رضایت بیشتری از با هم بودن و در کنار هم بودن دارند و بر اساس ویژگی‌های شخصیتی خود افرادی سهل‌گیر بوده و از اشتباهات یکدیگر چشم‌پوشی می‌کنند و همیشه حرفی برای گفتن با یکدیگر و ساعاتی را در کنار هم و دوستان گذراندن دارند و این عوامل در رضایت زناشویی نقش دارند (دانش، ۱۳۸۹). عامل شخصیتی بعدی که بر رضایت زناشویی اثر دارد توافق (سازگاری) است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که توافق یا سازگاری در برگیرنده صفاتی از قبیل اعتماد به دیگران، خونگرم بودن، همکاری و همدردی است (لی و آشتون، ۲۰۰۴). توافق یک فرایند درون شخصی است که تاثیر مهمی بر روی کیفیت روابط بین شخصی دارد و افرادی که در توافق نمره بالا می‌گیرند بیشتر سازگار هستند، زیرا توافق، تعاون و اعتماد کردن میان زوجین را افزایش می‌دهد (بوچارد و لوسیر^{۲۴}، ۱۹۹۹). همچنین همسرانی که در توافق نمره بالا می‌گیرند به دنبال توافق با شریک خود در موضوعات مهم می‌باشند (بوتوین، باس و شاکلفورد^{۲۵}، ۱۹۹۷). عامل تأثیرگذار بعدی صداقت- فروتنی است.

دارد که همسرش با او همدلی نمی‌کند و نیازهای او را از نظر عاطفی برآورده نمی‌کند. این طرحواره‌ها زمینه بروز اختلاف و کاهش رضایت زناشویی را فراهم می‌کنند.

این دو طرحواره مربوط به حوزه بریدگی و طرد هستند که رفتارهای بریده، سرد، مضایقه‌گر، منزوی، تندخو و غیرقابل پیش‌بینی والدین می‌تواند در رشد طرحواره‌های مربوط به این حوزه دخیل باشند (کاستیل و همکاران، ۲۰۰۷؛ نقل از خسروی و همکاران، ۱۳۸۶). به خاطر این که این طرحواره‌ها نتیجه دوران ناگوار کودکی است می‌تواند در روابط بین فردی بزرگسالی اختلال ایجاد کنند. طرحواره بعدی که اثر معنادار بر رضایت زناشویی دارد، بازداری هیجانی است که شامل بازداری افراطی اعمال، احساسات یا تمایلات خودانگیخته‌ای که معمولاً برای اجتناب از عدم پذیرش از سوی دیگران، احساس شرمندگی یا از دست دادن کنترل، بر تکانه‌های شخصی صورت می‌گیرد (یانگ و همکاران، ۱۳۸۶). زوجی که طرحواره ناسازگار بازداری هیجانی دارد به دلیل بازداری افراطی در رفتار، احساسات و ارتباطات خودانگیخته به منظور اجتناب از طرد از طرف همسرش از بروز خشم جلوگیری می‌کند، تکانه‌های مثبت را بیان کرده و نوعی احساس شرمندگی دارد. این افراد تاکید افراطی بر عقلانیت و نادیده گرفتن هیجان‌ها و احساسات دارند (سسر، نلسون و جیل، ۲۰۰۴؛ یوسفی و همکاران، ۱۳۸۹).

در مجموع با در نظر گرفتن طرحواره‌های ناسازگار اولیه و عوامل شخصیتی در جانبازان می‌توان برنامه‌های مداخله‌ای و درمانی مناسبی را برای بیشتر شدن رضایت زناشویی جانبازان پی ریزی نمود. پژوهش حاضر محدود به جانبازان استان چهارمحال و بختیاری بود و تعمیم نتایج به سایر جانبازان باید با احتیاط صورت گیرد. از جمله محدودیت‌های دیگر این بود که با توجه به انواع جانبازان اعم از جانبازان دارای مشکلات جسمانی و روانی، پژوهش حاضر به این موضوع نپرداخته است و بهتر است در پژوهش‌های آتی نوع جانبازی در نظر گرفته شود. محدودیت دیگر این بود که پژوهش حاضر صرفاً به بررسی رابطه

داشته باشند که همسرشان دائماً از آنها محافظت کند، تمایل داشته باشند که وی فردی قوی، شجاع و گاهی پزشک باشد تا آنها را از خطرات مصون بدارد و به ترس‌ها و بیم‌هایی که آنها در زندگی دارند، اهمیت بدهد. فردی که دارای طرحواره وابستگی/بی‌کفایتی است اعتقاد دارد که قادر نیست بدون کمک قابل توجهی از سوی دیگران، مسئولیت‌های روزمره خود؛ نظیر حل مشکلات روزانه، تلاش برای قضاوت خوب و تصمیم‌گیری صحیح و غیره را به طور قابل قبولی انجام دهد. این حالت اغلب به صورت درماندگی ظاهر می‌شود (یانگ و همکاران، ۱۳۸۴). این ممکن است باعث شود که فرد همیشه محتاج همسرش باشد و همیشه برای رفع نیازمندی‌هایش درکنار او باشد و این حالت می‌تواند در روابط اختلال ایجاد کند و رضایت زناشویی را کاهش دهد. یانگ معتقد است افرادی که طرحواره وابستگی/بی‌کفایتی دارند، مثل کودک به افراد مهم زندگیشان وابسته می‌شوند و از آنها می‌خواهند تا اکثر تصمیم‌های مهم را به عهده گیرند، این افراد تقریباً احساس خود بودن را از دست می‌دهند و از درگیر شدن با چالش‌های جدید اجتناب می‌کنند (یانگ، کلوسکا و ونشار، ۱۳۸۴).

همچنین این دو طرحواره مربوط به حوزه خودگردانی و عملکرد مختل هستند، این حوزه انتظارات فرد از خودش و محیط را در مورد امکان جدا شدن، مستقل شدن، بقا و عملکرد موفقیت آمیز در بر می‌گیرد (کاستیل و همکاران، ۲۰۰۷؛ نقل از خسروی، سیف و عالی، ۱۳۸۶)؛ به نحوی که فرد احساس می‌کند برای جدایی، بقا و عملکرد مستقل یا انجام موفقیت آمیز تکالیف توانایی کافی ندارد این احساس ممکن است در روابط فرد اختلال ایجاد کند. همسرانی که دارای طرحواره ناسازگار بی‌اعتمادی/بدرفتاری، رهاسدگی، نقص/شرم و محرومیت هیجانی هستند، احتمالاً جدایی و طلاق بین آنها بسیار است (استیلز، ۲۰۰۴؛ اندوز و حمیدپور، ۱۳۸۴). افرادی که طرحواره بی‌اعتمادی/بدرفتاری دارند عقیده دارند که همسرشان فردی بدرفتار است که قصد آسیب رساندن به او را دارد، به او دروغ می‌گوید، فردی دغل باز و سودجوست و فردی که طرحواره محرومیت هیجانی دارد عقیده

منابع

- ۱- اندوز، زهرا و حمیدپور، حمید. (۱۳۸۴). بررسی رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار با سبک دلبستگی و سازگاری زناشویی. مقاله ارائه شده در دومین کنگره آسیب شناسی خانواده در ایران. دانشگاه شهید بهشتی.
- ۲- آهی، قاسم؛ محمدی فر، محمدعلی و بشارت، محمدعلی. (۱۳۸۶). پایایی و اعتبار فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره‌های یانگ در بین دانشجویان دانشگاه. مجله روانشناسی و علوم تربیتی.
- ۳- بنکدار، نرگس. (۱۳۸۸). بررسی اثربخشی آموزش هوش هیجانی و مهارت‌های زندگی بر سازگاری زناشویی زوجین. پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی. دانشگاه آزاد اسلامی شیراز.
- ۴- حمیدپور، حسن؛ دولتشاهی، بهروز؛ پورشهباز، عباس؛ دادخواه، اصغر (۱۳۸۹). کارآیی طرح‌واره درمانی در درمان زنان مبتلا به اختلال اضطراب فراگیر، مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران.
- ۵- خسروی، زهره؛ سوسن، سیف و شهربانو، عالی. (۱۳۸۶). بررسی رابطه بین نوع فرایند طرحواره ای و نگرش به ازدواج. فصلنامه پژوهش در سلامت روانشناختی.
- ۶- دانش، عصمت. (۱۳۸۴). تاثیر همانندی/ تضاد در ویژگی‌های شخصیتی درونگرایی/ برونگرایی بر رضایت زناشویی. دوماهنامه علمی-پژوهشی دانشمور رفتار/ روانشناسی بالینی و شخصیت.
- ۷- دژکام، محمود و امین‌الرعایا، آزیتا. (۱۳۸۲). مقایسه نسبت سلامت روانی همسران جانبازان اعصاب و روان تهران مراجعه کننده به بیمارستان صدر با همسران جانبازان اعصاب و روان تهران مراجعه کننده به بیمارستان امام حسین(ع). مجموعه مقالات اولین همایش علمی جانبازان و خانواده، تهران.
- ۸- ذوالفقاری، مریم؛ فاتحی زاده، مریم و عابدی، محمدرضا. (۱۳۸۷). تعیین رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه با ابعاد صمیمیت زناشویی. مجله خانواده پژوهی.
- ۹- رجبی، غلام و بنگالی، خدیجه. (۱۳۸۷). بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و مولفه‌های عشق با رضایت زناشویی در کارکنان متاهل اداره‌های دولتی شهر اهواز. مجله تازه ها و پژوهش‌های مشاوره.
- ۱۰- سلیمانیان، علی اکبر. (۱۳۷۳). بررسی تأثیر تفکرات غیرمنطقی بر اساس رویکرد شناختی بر نارضایتی زناشویی. پایان نامه کارشناسی ارشد مشاوره. دانشگاه تربیت معلم تهران.
- ۱۱- شاکریان، عطا، فاطمی، عادل، و فرهادیان، مختار. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی با رضایتمندی زناشویی. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان.
- ۱۲- عبدالله زاده، حسن. (۱۳۸۲). بررسی رابطه بین صفات شخصیت و رضایتمندی زناشویی در زوجین شهر دامغان. پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی، دانشگاه تبریز.
- ۱۳- قلی زاده، زلیخا؛ برزگری، لیلا؛ غریبی، حسن و جلیل، باباپور خیرالدین. (۱۳۸۹). بررسی رابطه پنج عامل شخصیت با رضایت زناشویی. دوماهنامه علمی-پژوهشی دانشمور رفتار/ روانشناسی بالینی و شخصیت، ۱۷(۴۳).
- ۱۴- کلهرنیا، مهدی؛ آق، عبدالصمد؛ بیگی، پروین؛ قاسم پور، عبدالله و مهرآبادی، سعید. (۱۳۸۹). پیش بینی بهزیستی عمومی بر اساس مدل شخصیتی هگزاکو در دانشجویان.

بین متغیرها پرداخته و با توجه به رابطه معنادار بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و رضایت زناشویی پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده اثر طرحواره درمانی بر رضایت زناشویی جانبازان مورد بررسی قرارگیرد. همچنین پیشنهاد می‌شود در برنامه‌های کاهش تعارضات زناشویی و مراکز مشاوره مربوط به ارائه خدمات به جانبازان به طرحواره‌های ناسازگار و عوامل شخصیتی نیز توجه شود.

تشکر و قدردانی

از بنیاد شهید و امور ایثارگران استان چهارمحال و بختیاری و جانبازان عزیز که ما را در به انجام رسیدن پژوهش یاری کرده اند، تشکر و قدردانی می‌شود.

پی‌نوشت‌ها

- 1-Karney&Bradbury
- 2-Ortathinkal&Vanesteewegen
- 3-Jenkins
- 4-Cauglin, Huston & Houts
- 5-Malouff., Einar &Thorsteinsson
- 6-Stroud, Durbin& Sagal
- 7-Baron, Smith & Butner
- 8-Renshaw,Blais& Smith
- 9-Watson, Hubbard & Wiese
- 10-Donnellan, Conger & Bryant
- 11-schemas
- 12-Young, Kloska & Wenshar
- 13-Cochrem
- 14-Chatva, wishiman
- 15-Stiels
- 16-Cano&Vivian
- 17-Lechenal-Cherallet, Maunchand, Couttraux, Bouvard & Martin
- 18-Ashton & lee
- 19-Shiota&Levenson
- 20-Luo & Klohnen
- 21-Dumitrescu, D., Rusu
- 22-Diener
- 23-Lucas
- 24-Bouchard &Lussier
- 25-Botwin, Buss & Shakelford
- 26-Gordon , Hughes, Tomick, Dixon & Litzinger
- 27-Hariss
- 28-Cortin

- 31-Dumitrescu, D., Rusu, A. S. (2012). Relationship between early maladaptive schemas, couple satisfaction and individual mate value: an evolutionary psychological approach. *Journal of cognitive and behavioral psychotherapies*, 12 (1), 63-76.
- 32-Gordon, K. C., Hughes, F. M., Tomick, N. D., Dixon, L. J., & Litzinger, S. C. (2009). Widening spheres of impact: the role of forgiveness in marital and family functioning. *Journal of family psychology*, 23(1), 1-13.
- 33-Jenkins, J. (2006). An investigation of marital satisfaction: assortative mating and personality similarity. Doctoral dissertation. University of detroit/mercy.
- 34-Karney, B. R., Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: a review of theory, method and research. *Psychological bulletin*, 81, 3-34.
- 35-Lee, K. & Ashton, M. C. (2004). Psychometric properties of the HEXACO personality inventory. *Multivariate Behavioral Research*, 39, 329-358.
- 36-Luo, S., Klohnen, E. C. (2005). Assortative mating and marital quality in newlyweds: a couple centered an approach. *Journal of personality and social psychology*, 88, 304-326
- 37-Malouff, J. M., Einar, B., Thorsteinsson, N. S. (2010). The five-factor model of personality and relationship satisfaction of intimate partners: a meta-analysis. *Journal of research in personality*, 44, 124-127.
- 38-Orathinkal, J., Vansteenwegen, A. (2006). The effect of forgiveness on marital satisfaction in relation to marital stability. *family therapy*, 28, 251-260.
- 39-Renshaw, K. D., Blais, R. K., Smith, T. W. (2010). Components of negative affectivity and marital satisfaction: the importance of actor and partner anger. *Journal of research in personality*, 44, 328-334.
- 40-Rusell, R. H., Wells, P. A. (1994). Personality and quality of marriage british. *Journal of psychology*, 58, 161-168.
- 41-Sava, F.A. (2009). Maladaptive schemas, irrational beliefs, and their relationship with the five-factor personality model. *Journal of cognitive and behavioral psycherapies*, 9, 135-147.
- 42-Shiota, N., Levenson, N. (2007). Birds of a feather don't always fly farthest/similar in big five personality predicts more negative marital satisfaction trajectories in long-term marriage. *Journal psychology aging*, 22(4), 666-675.
- 43-Stiles, O. E. (2004). Early maladaptive schemas and intimacy in young adults romantic relationship. Unpublished doctoral dissertation. San Francisco, USA: alliant international university. Available: www.proquest
- 44-Stroud, C., Durbin, E., & Sagal, D. (2010). Normal and abnormal personality traits are associated with marital satisfaction for both men and women: An actor-partner intrudes dependence model analysis. *Journal of research in personality*, 44, 466-477.
- 45-Thimm, J. (2010). Personality and early maladaptive: a five-factor model perspective. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 41, 373-380.
- 46-Watson, D., Hubbard, B., Wiese, D. (2000). General traits of personality and affectivity as predictor of satisfaction in intimate relationship: evidence from self and partner-ratings. *Journal of personality*, 68, 413-449.
- مجموعه مقالات سومین کنگره انجمن روانشناسی ایران.
- ۱۵- کمبری، علی عباس؛ نجفی، محمود؛ رحیمیان بوگر، اسحق؛ سهرابی، فرامرز و جعفری، نصرت. (۱۳۹۱). رابطه کارایی خانواده و سلامت عمومی ایثارگران. *طب جانباز*، ۴(۱۵).
- ۱۶- معتمدین، مختار. (۱۳۸۳). تاثیر فراگیر آموزش راهبردهای مقابله با باورهای غیرمنطقی بر اساس رویکرد شناختی بر این باورها و رضایت زناشویی زوجین، مراجعه کننده به مراکز مشاوره خانواده بهزیستی اهواز. پایان نامه کارشناسی ارشد، مشاوره خانواده، شهید چمران اهواز.
- ۱۷- نجفی، محمود؛ محمدی فر، محمدعلی؛ دبیری، سولماز؛ عرفانی، نصراله و کمبری، علی عباس. (۱۳۹۰). مقایسه کیفیت زندگی خانواده جانبازان با و بدون اختلال استرس پس از سانحه. *طب جانباز*، ۳(۱۱).
- ۱۸- یانگ، جفری؛ کلسکو، ژانت و ونشار، مارجوری. طرحواره درمانی: راهنمای کاربردی برای متخصصان بالینی. (۱۳۸۶). ترجمه: حسن حمیدپور و زهرا اندوز. تهران: انتشارات ارجمند.
- ۱۹- یوسفی، رحیم، عابدین، علیرضا، تیرگی سراج، عبدالحکیم و فتح آبادی، جلیل. (۱۳۸۹). اثربخشی مداخله آموزش مبتنی بر مدل طرحواره ها در ارتقاء رضایت زناشویی. *مجله روانشناسی بالینی*، ۳(۲)، پیاپی ۷.
- 20-Ashton, M. C., Lee, K. (2001). A theoretical basis for the major dimensions personality. *Journal of personality*, 73, 121-153.
- 21-Baron, K., Smith, T., Butner, J. (2007). Hostility, anger and marital adjustment: concurrent and prospective association with psychosocial vulnerability. *Journal of behavioral medicine*, 30, 1-10.
- 22-Botwin, M. D., Buss, D.M, Shakelford, T. K. (1997). Personality and mate preferences: five factor in mate selection and marital satisfaction. *Journal of Personality*, 65, 107-130.
- 23-Bouchard, G., Lussier, Y. (1999). Personality and marital adjustment: utility of the five-factor model of personality. *Marriage and family*, 61, 651-660.
- 24-Cano, E., Vivian, D. (2001). Life stressors and husband-to-wife violence. *Aggression and violent behavior*, 5, 459-480.
- 25-Caughlin, J. D., Huston, T. L., & Houts, R. N. (2000). How does personality matter in marriage? An examination of trait anxiety and social psychology, 42(2), 620-642.
- 26-Cecero, J.J., Nelson, J.D., & Gillie, J.M. (2004). Tools and tenets of schema therapy: toward the construct validity of the early maladaptive schema questionnaire – research version (EMSQ-R). *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 11, 344-357.
- 27-Chatva, Y., Wishman, M. A. (2009). Partner schemas and relationship functioning: A states of mind analysis. *Behavior therapy*, 40, 50-56.
- 28-Cockram, D. (2009). Role and treatment of early maladaptive schemas in vietnam veterans with PTSD. Doctoral dissertation. University of Murdoch.
- 29-Diener, E., & Lucas, R. E. (1995). Personality and subjective well being. The foundations of hedonic psychology. New York: russel sage.
- 30-Donnellan, D. B., Conger, R. D., Bryant, CH. M. (2004). The big five and enduring marriage. *Journal of research in personality*, 38, 481-504.